

STOCKHOLMS STAD, EXPLOATERINGSKONTORET

NATURVÄRDESIKONTOR

BLACKEBERG ETAPP 2 OCH 3 - INFÖR PLANARBETE

2017-10-09

wsp

NATURVÄRDESMONITORERING

BLACKEBERG etapp 2 och 3 - Inför planarbete

Stockholms stad, Exploateringskontoret

KONSULT

WSP Sverige AB

Dragarbrunnsgatan 41

753 20 Uppsala

Besök: Dragarbrunnsgatan 41

Tel: +46 10 7225000

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

Styrelsens säte: Stockholm

<http://www.wspgroup.se>

KONTAKTPERSONER

Måns Svensson

010 – 722 79 11

mans.svensson@wspgroup.se

Christina Borg

010 – 722 69 11

christina.borg@wspgroup.se

UPPDRAGSNAMN

NVI Blackeberg Etapp 2 och 3

UPPDRAGSNUMMER

10253506

FÖRFATTARE

Måns Svensson

DATUM

2017-10-09

ÄNDRINGSDATUM

INNEHÅLL

1	INLEDNING	4
1.1	INVENTERINGSOMRÅDET	5
2	SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	6
3	RESULTAT AV INVENTERINGEN	7
3.1	BESKRIVNING AV DELOMRÅDE	8
3.2	NATURVÅRDSARTER UTANFÖR DELOMRÅDEN	13
4	REFERENSER	15

1 INLEDNING

Stockholms stad planerar att bygga bostäder i delar av bostadsområdet Blackeberg. WSP Sverige AB har därför på Stockholms stads uppdrag utfört en naturvärdesinventering av områden som kan komma att beröras av den kommande detaljplanen. En fältinventering genomfördes den 8 och den 14 september 2017 av Måns Svensson. Resultatet av denna inventering samt sammanställning av befintlig information rörande aktuellt område presenteras i denna rapport. Rapporten har granskats av Christina Borg.

Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och bedöma vilka naturvärden dessa har. Identifierade områden redovisas i rapporten liksom en bedömning av eventuell påverkan vid en exploatering. Metodiken som använts beskrivs i Bilaga 1.

Denna naturvärdesinventering har tilläggen fördjupad inventering av kärlväxter (4.5.5) inom delar av inventeringsområdet (se nedan). Rapportens mål är att belysa naturvärdena och ge rekommendationer för att minimera risken för att negativa konsekvenser uppstår. Den betydelse som exempelvis de öppna markerna i inventeringsområdet har för andra värden som rekreation eller kulturhistoria, ligger utanför denna inventering.

1.1 INVENTERINGSOMRÅDET

Inventeringen gjordes i ett upp till 1 kilometer långt och dito brett område i Blackeberg (Figur 1). Villatomter inventerades inte. Området söder om den gamla åkern vid Tyska botten (Ekbacken) inventerades heller inte, eftersom det huvudsakligen ligger inom villatomter.

Figur 1. Avgränsning av inventeringsområdet i Blackeberg. Inom röd heldragen linje gjordes detaljerad inventering samt fördjupad inventering av kärlväxter. Områden avgränsade med gula respektive lila heldragna linjer inventerades på nivå medel. Lila områden inventerades som tilläggsarbete (ÅTA).

2 SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

- Huvuddelen av naturvärdena inom inventeringsområdet ligger inom Grimsta naturreservat.
- Ett mindre område med äldre ekar och tallar utanför reservatet, mellan Holbergsgatan och Blackebergsbacken, bör sparas (delområde 4).
- Äldre tall och ek bör i möjligaste mån sparas vid exploatering. Äldre tallar med talticka bör om möjligt sparas.

De delområden som bedöms ha särskilda naturvärden är huvudsakligen belägna inom Grimsta naturreservat. De högsta naturvärdena finns i skogsbrynet på norra och östra sidan om den gamla åkern vid Tyska botten och är knutna till gammelek (delområde 5).

Utanför reservatet finns ett mindre område som det finns preliminära planer på att bebygga (delområde 4). Eftersom det finns ett antal ekar här med högre ålder än de flesta andra ekar i omgivningarna utanför reservatet, och eftersom här förekommer tre rödlistade arter, är det mindre lämpligt att bygga här. Ekarna står i ett sydvänt bryn mot en stor gräsmatta. Solbelysning är av vikt för ekarna, dels för att de själva ska må bra, men också för många ekassocierade arter, särskilt insekter. Eftersom det finns konstaterade förekomster av flera rödlistade ekinsekter vid Tyska botten, är det angeläget att bibehålla den solbelysta miljön för att öka chansen att ekinsekter ska kunna trivas även här. Ur den synpunkten är det olämpligt att gräsmattan bebyggs, åtminstone med högre byggnader som ställer ekarna helt i skuggan. Att bebygga kanterna av gräsmattan eller plantera nya träd på den behöver däremot inte nödvändigtvis vara olämpligt, så länge ekarna inte skuggas.

De flesta av de grönområden som finns inom inventeringsområdet får sin karaktär av förekomsten av äldre tallar och på en del platser även äldre (>100 år) ekar. Undantaget Ljunglöfska parken och lövskogen öster därom, så är också inventeringsområdets naturvärden i hög grad kopplade just till tall och ek. De något äldre ekar som finns utanför Grimsta naturreservat är i regel för unga för att ha hunnit ackumulera några tydliga naturvärden i form av ekassocierade arter, men utgör viktiga byggstenar i framtida habitatnätverk.

Äldre tall har i regel inga större naturvärden, men det faktum att två naturvårdsarter knutna till tall (blomkålssvamp och talticka) förekommer på flera platser utanför reservatet visar på att tallarna ändå troligen kan fylla en funktion i ett habitatnätverk. Sammantaget gör detta att det är angeläget att spara så många äldre tallar och ekar som möjligt i samband med nybyggnationer. Även i de grönområden som inte bedöms ha några särskilda naturvärden finns möjligheter att spara äldre träd av särskilt tall, men även ek.

3 RESULTAT AV INVENTERINGEN

Sex delområden med naturvärden avgränsades inom inventeringsområdet, se Figur 2 och 3 nedan. Inget av dessa delområden utgör del av biotopskydd, nyckelbiotop eller Natura 2000-område. Delområde 1, 2, 3, och 5 ligger inom Grimsta naturreservat. Det finns ett antal tidigare registrerade artfynd inom delområdena eller i anslutning till vissa av delområdena i Artportalen (sökning 170906).

Figur 2. Avgränsning av fem delområden som naturvärdesklassats i södra delen av inventeringsområdet. Gula, orange och röda linjer avgränsar områden med Vissa, Påtagliga respektive Höga naturvärden.

Figur 3. Avgränsning av ett delområde med visst naturvärde mellan Södra Ängby och Bergslagsvägen.

De artfynd som är intressantast ur naturvårdssynpunkt redovisas under respektive delområde. Ett tidigare fynd av bleksopp (Sårbar, VU) norr om Blackebergs sjukhus eftersöktes särskilt, men inget återfynd gjordes. Det finns sex särskilt värdefulla träd registrerade inom delområde 5 i Trädportalen, samtliga ekar (sökning 170906).

3.1 BESKRIVNING AV DELOMRÅDE

Delområde nr 1 – Skogsbacke V om Ljunglöfska slottet

Naturvärdesklass 3: Visst naturvärde

Mellan Ljunglöfska slottet och John Tillanders väg finns en skogsbacke bevuxen med äldre tall och lövträd som björk, ek, och lönn (Figur 4). Särskilt längs östra kanten, mot slottsparken till, är inslaget av gamla planterade träd påtagligt med äldre bok, lärkträd och thujor. Yngre, uppenbarligen självsådd bok förekommer också. Talticka förekommer på en gammal tall. Död ved finns sparsamt i form av döda tallar och enstaka lågor eller gamla tallstubbar.

Artvärdet bedöms vara lågt, men delområdet bedöms ha ett visst biotopvärde i kraft av förekomsten av flera äldre träd och stor trädslagsvariation. Sydvästra halvan av delområdet ligger inom Grimsta naturreservat.

Naturvårdsarter: Talticka (Nära hotad, NT).

Figur 4. Skogsbacken väst om Ljunglöfska parken är bevuxen med en varierad barrblandskog.

Delområde nr 2 – Ljunglöfska parken

Naturvärdesklass 3: Påtagligt naturvärde

Runt Ljunglöfska slottet finns en park med äldre lövträd, bland annat alm, lönn, parklind, tysklönn, hästkastanj, ek, ask och klibbal (Figur 5). Parken anlades i samband med att slottet byggdes i slutet av 1800-talet, vilket förklarar varför riktigt gamla träd saknas. Enstaka ekar kan dock vara äldre än parkanläggningen och på en av dessa växte ekticka. Markfloran är inte anmärkningsvärd utan utgörs med något undantag (exempelvis springkorn) av arter typiska för klippta gräsmattor. Bakom slottet, ner mot vattnet i sydöst, är det mer igenväxt och här förekommer en del död ved där den rödlistade svampen svartöra växer.

Delområdet bedöms ha ett visst artvärde och ett påtagligt biotopvärde på grund av förekomsten av många äldre, solexponerade ädellövträd. Sammantaget bedöms området därmed ha ett påtagligt naturvärde. Södra delen av delområdet ligger inom Grimsta naturreservat.

Naturvårdsarter: Ekticka (Nära hotad, NT), svartöra (NT), lönnlav (signalart). Ej sedd men noterad som häckande tidigare: gröngöling (NT).

Figur 5. Förekomsten av många äldre ädellövträd gör att Ljunglöfska parken (delområde 2) har ett påtagligt naturvärde.

Delområde nr 3 – Skogsparti mellan Blackebergs sjukhus och Tyska botten

Naturvärdesklass 4: Visst naturvärde

Skogsområdet öst och sydöst om Blackebergs sjukhus består av hållmarkstallskog i de centrala delarna. Även i de mer bördiga delarna är inslaget av äldre tall påtagligt, men här förekommer också hassel, sälg, ek, lönn, alm och slån (Figur 6). I skuggiga delar består markskiktet till stor del av barr- eller lövförna, men där det är ljusare växer till exempel lundgröe, blåbär, tulkört, brudbröd och getrams. Död ved förekommer i form av enstaka lågor och stående döda träd (alm, tall, gran, sälg). Det finns även träd med bohål. Tallticka sågs på två tallar.

Delområdet bedöms ha ett visst biotopvärde på grund av förekomsten av äldre träd av olika trädslag och måttliga mängder död ved. Artvärdet bedöms vara lågt. Delområdet ligger inom Grimsta naturreservat.

Naturvårdsarter: Tallticka (Nära hotad, NT).

Figur 6. Äldre tallar ger karaktär åt barrblandskogen i delområde 3.

Delområde nr 4 – Brynmiljö mellan Blackebergsbacken och Holbergsgatan

Naturvärdesklass 4: Visst naturvärde

Brynet väster och norr om den öppna gräsmattan mellan Blackebergsbacken och gångvägen söder om Holbergsgatan är en starkt påverkad miljö med stigar, ett pumphus och en gammal jordkällare. Här växer dock tre större ekar med en uppskattad ålder på 150-200 år samt ett antal grova, äldre tallar. Vid och på dessa träd noterades tre rödlistade vedsvampar och en signalart.

Biotopvärdet är trots allt ganska lågt och man kunde tänka sig att markera träden med naturvårdsarter som fyra-fem punktojekt. Eftersom naturvärden knutna till ek och tall här ligger samlat inom en mindre yta har dock området avgränsats som ett eget delområde.

Naturvårdsarter: Blomkålssvamp (signalart), ekticka (Nära hotad, NT), oxtungssvamp (NT), tallticka (NT).

Figur 7. I brynmiljön i delområde 4 finns några äldre ekar, exempelvis den i förgrunden som hyser de rödlistade svamparna ekticka (Nära hotad, NT) och oxtungssvamp (NT).

Delområde nr 5 – Skogsbryn med jätteeckar, Tyska botten

Naturvärdesklass 2: Högt naturvärde

Området kring Tyska botten (Figur 8) är sedan länge känt för förekomsten av ett antal jätteeckar. Dessa står i skogsbrynet norr om den öppna, för detta åkern, och vidare ner i väggkanten längs Ekbacksstigen. Sex av ekarna är klassade som särskilt skyddsvärda i Trädportalen och dessa är mycket stora och gamla träd. Vid en riktad inventering av insekter från 2007 som gjordes på denna lokal hittades sju rödlistade skalbaggar¹ och ett par andra rödlistade arter (en vedsvamp och en lav) är kända sedan tidigare. Vid fältbesöket hittades ytterligare två rödlistade svampar, varav oxtungssvamp växte på tre träd.

Delområdet bedöms ha ett påtagligt artvärde och ett högt biotopvärde, vilket sammantaget ger ett högt naturvärde. Delområdet ligger inom Grimsta naturreservat.

Naturvårdsarter: oxtungssvamp (Nära hotad, NT), svartöra (NT). Noterade tidigare men ej sedda i denna inventering: brokig barksvartbagge (Sårbar, VU), ekmulmbagge (NT), gulbent kamklobagge (NT), kardinalfärgad rödrock (NT), korallticka (NT), matt blombagge (NT), plattad lövvedborre (NT), rostfläck (signalart), rödbrun blekspik (NT), skeppsvarvsfluga (NT).

Figur 8. Vid Tyska botten finns ett antal jätteeckar med högt naturvärde.

Delområde nr 6 – Del av skogsparti mellan Södra Ängby och Bergslagsvägen

Naturvärdesklass: Visst naturvärde

I de centrala delarna av skogsområdet norr om bostadsområdet Södra Ängby finns ett olikåldrigt parti där äldre tall dominerar men där även gran, ek, björk, hassel, asp och rönn växer (Figur 9). Mängden död ved är ganska stor och inkluderar toppbrutna träd, stående döda träd av tall och ek, samt lågor (varav några rejäla) av tall, gran och björk. Det finns en hel del tickor, dock mest av triviala arter (klibbticka, fnöskticka) även om den rödlistade talltickan växer på en tall i östra kanten av delområdet.

Artvärdet bedöms sammantaget vara lågt, men trädslagsvariationen, mängden död ved och förekomst av ett antal äldre träd gör att området bedöms ha ett visst biotopvärde.

Naturvårdsarter: Tallticka (Nära hotad, NT).

Figur 9. Omkullblåsta och knäckta träd gör att dödvedsmängderna i delområde 6 är ganska stora.

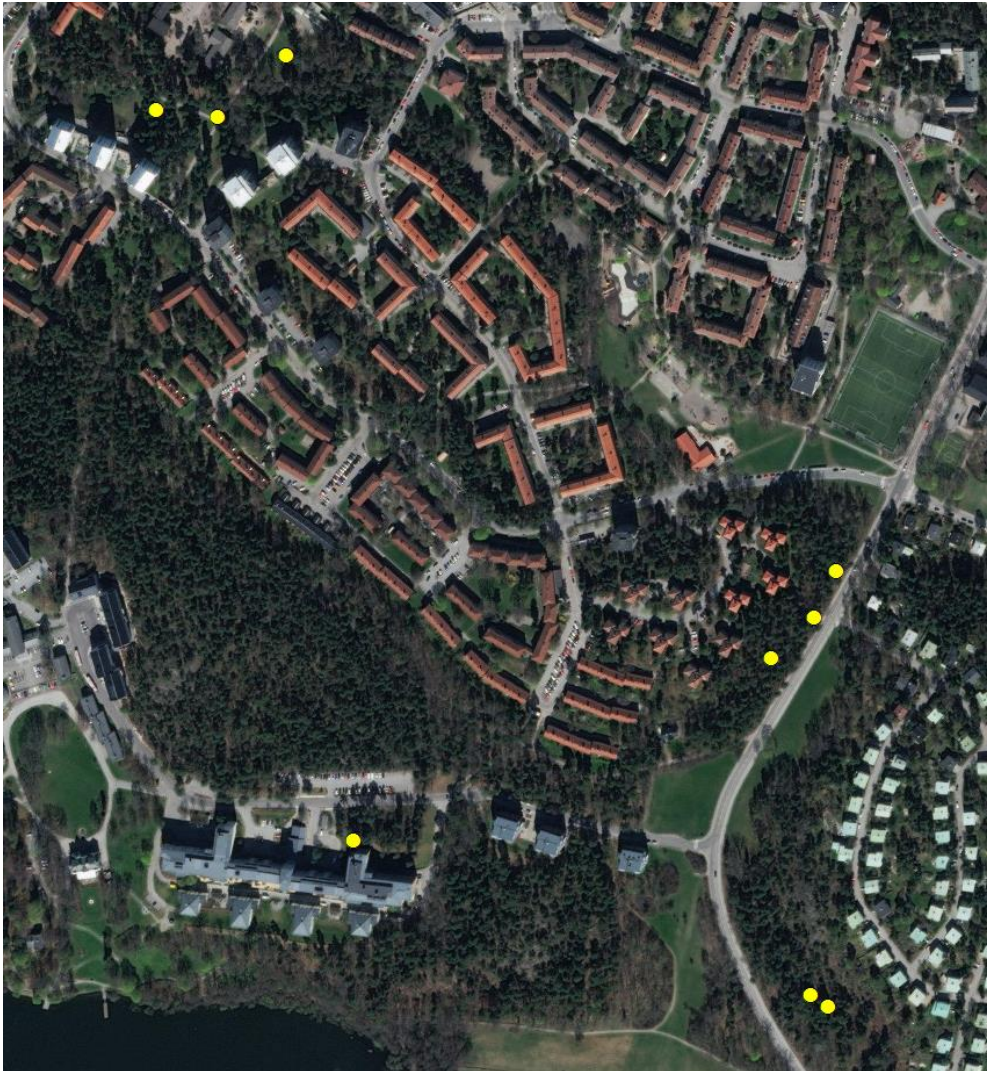
3.2 NATURVÅRDSARTER UTANFÖR DELOMRÅDEN

Ett antal fynd av naturvårdsarter gjordes utanför de delområden som naturvärdesklassats och de ligger också utanför Grimsta naturreservat. Alla dessa fynd utom ett (signalarten blomkålssvamp) gäller den rödlistade vedsvampen tallticka. Arten växer på tallar som är 100-150 år gamla och är därmed missgynnad av de kortare omloppstider som tillämpas i modernt skogsbruk. Däremot har den inga större krav på miljön runt tallen den växer på, utan kan förekomma på tallar även i tätbebyggda områden, bara vårdträden är tillräckligt gamla (se exempelvis Figur 10). Arten kan lokalt vara vanlig, exempelvis finns det inom Stockholms kommun cirka 600 fynd från de senaste 10 åren registrerade i Artportalen (sökning 170929).

Tallticka är något svårinventerad, eftersom fruktkropparna ofta dyker upp högt upp på stammen. Tillsammans med det faktum att det finns mycket äldre tall inom inventeringsområdet, medför detta att antalet förekomster antagligen är större än vad som redovisas här (Figur 11 samt tabell nedan). Fynden räcker dock för att konstatera att arten uppenbarligen en stark ställning i Blackeberg. Vid exploatering av området bör man så långt som det är möjligt spara äldre tall och om träden inte innebär någon säkerhetsrisk gärna sådana som har konstaterat förekomst av tallticka.

Figur 10. Tjockväxer på tallar som minst är 100-150 år gamla, som här i parken mellan Björnsongatan och Blackebergsskolan.

Figur 11. Noterade förekomster av tjockväxer inom inventeringsområdet men utanför naturvärdesklassade delområden.

Art	R/S	Koordinat (SWEREF99)	Kommentar
Tallticka	Nära hotad (NT)	663703 6582196	Parken Björnsongatan/Blackebergsskolan
Tallticka	Nära hotad (NT)	663756 6582190	Parken Björnsongatan/Blackebergsskolan
Tallticka	Nära hotad (NT)	663816 6582244	Parken Björnsongatan/Blackebergsskolan
Blomkålssvamp	Signalart	664034 6582095	Vid Holbergsgatan 95
Tallticka	Nära hotad (NT)	664293 6581796	Skogsparti mellan Porthansv./Blackebergsv.
Tallticka	Nära hotad (NT)	664275 6581757	Skogsparti mellan Porthansv./Blackebergsv.
Tallticka	Nära hotad (NT)	664293 6581796	Skogsparti mellan Porthansv./Blackebergsv.
Tallticka	Nära hotad (NT)	664271 6581429	Skogsparti mellan Börjesonsv./Blackebergsv.
Tallticka	Nära hotad (NT)	664287 6581419	Skogsparti mellan Börjesonsv./Blackebergsv.
Tallticka	Nära hotad (NT)	663875 6581563	Blackebergs sjukhus, norra sidan

4 REFERENSER

¹ Jonsell, M. och Isaksson, D. 2007. Inventering av ekskallbaggar – i tre gammelekslokaler. Stockholms stad, Miljöförvaltningen. Skeppsvarvflugan är, trots namnet, en skalbagge.

Webbsidor

Artportalen: www.artportalen.se

Artfakta för rödlistade arter: <https://artfakta.artdatabanken.se>

Trädportalen: <http://www.tradportalen.se/>

Skogsstyrelsen: <https://skogskartan.skogsstyrelsen.se/skogskartan/>

WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10 7225000
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

